

Hanna-Mari Takala

PARISUHDEVÄKIVALLAN TUNNISTAMINEN SOSIAALITYÖSSÄ

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Kandidaatin tutkielma
Maaliskuu 2020

TIIVISTELMÄ

Hanna-Mari Takala: Parisuhdeväkivallan tunnistaminen sosiaalityössä
Kandidaatin tutkielma
Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Tampereen yliopisto
Sosiaalityön tutkinto-ohjelma
Maaliskuu 2020

Tutkimuksen tavoitteena on tutkia parisuhdeväkivallan tunnistamista sosiaalityössä. Tutkimuskysymyksenä on: Miten parisuhdeväkivalta tunnistetaan sosiaalityössä? Tarkastelen aihetta tutkimuksessa sosiaalityön psykososiaalisen orientaation kautta. Tutkimus on laadullinen kirjallisuuskatsaus. Aineisto on etsitty tietohakukannoista ja tutkimuksessa käytettävä aineisto koostuu yhteensä seitsemästä tutkimuksesta. Aineistona on kaksi suomalaista väitöskirjaa, sekä yksi suomalainen ja neljä kansainvälistä tieteellistä vertaisarvioitua artikkelia. Aineisto on analysoitu teemoittelemalla.

Tutkimuksen keskeisimpinä tuloksina voidaan todeta, että sosiaalityöntekijät kokevat tunnistavansa parisuhdeväkivallan hyvin, vaikkakin kokevat sen haasteelliseksi. Toinen keskeinen tutkimustulos on sosiaalityöntekijöiden kokemukset parisuhdeväkivallan tunnistamisen esteistä, joista esiin nousee erityisesti työntekijöiden asenne. Tutkimus tuottaa tietoa myös siitä, miten parisuhdeväkivalta voitaisiin tunnistaa paremmin sosiaalityössä. Parisuhdeväkivallan tunnistamista tutkimuksen mukaan voidaan parantaa lisäämällä sosiaalityön koulutuksen perusopintoihin tietoa parisuhdeväkivallasta sekä parisuhdeväkivallan uhrin ja tekijän kohtaamisesta sosiaalityössä. Lisäksi ammatillisella lisäkoulutuksella voidaan tutkimuksen mukaan parantaa ja antaa ajankohtaisinta tietoa sosiaalityöntekijöille parisuhdeväkivallan muodoista, ilmenemisestä, riskitekijöistä sekä sitä kautta tunnistamisesta, arvioinnista ja parisuhdeväkivaltaan puuttumisesta.

Avainsanat: Parisuhdeväkivalta, tunnistaminen, sosiaalityö.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 NÄKÖKULMIA PARISUHDEVÄKIVALTAAN	6
2.1 Parisuhdeväkivallan määrittely	7
2.2 Parisuhdeväkivallan oikeudelliset ulottuvuudet	9
2.3 Aikaisempaa tutkimustietoa parisuhdeväkivallasta Suomessa	11
3 PSYKOSOSIAALINEN TYÖ SOSIAALITYÖN ORIENTAATIONA	12
4 TUTKIMUKSEN TAVOITE JA MENETELMÄT	14
4.1 Aineisto	14
4.2 Analyysi	15
5 PARISUHDEVÄKIVALLAN TUNNISTAMINEN SOSIAALITYÖSSÄ	17
5.1 Sosiaalityössä kohdattava väkivalta	17
5.2 Parisuhdeväkivallan tunnistaminen ja tunnistamisen esteet sosiaalityössä	19
5.3 Väkivaltatyö osana sosiaalityötä	22
5.4 Parisuhdeväkivallan tunnistamisen edellytykset	25
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	27
LÄHTEET	29
LIITTEET	33

Taulukko- ja kuvioluettelo

Taulukko 1: Poliisille rikoksina ilmoitettujen uhrien määrä sukupuolen mukaan avo- ja aviopuolisoiden välisen väkivallan osalta vuosina 2010–2018.

Liite 1: Kirjallisuuskatsauksen aineisto.

1 JOHDANTO

Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella parisuhdeväkivallan tunnistamista sosiaalityössä sosiaalityön psykososiaalisen orientaation kautta. Kohtaan työssäni parisuhdeväkivallan uhreja, jotka saattavat hakeutua palveluiden piiriin muiden syiden vuoksi. He eivät myöskään itse välttämättä tunnista parisuhdeväkivallan merkkejä tai ne ovat normalisoituneet heille niin, että he eivät osaa pitää puolison käytöstä parisuhdeväkivaltana. Parisuhdeväkivallan seurauksena he ovat kokeneet menettäneensä itsetuntonsa, itsekunnioituksensa sekä myös itsemääräämisoikeutensa. Heille parisuhdeväkivalta ja kumppanin vallan käyttö on normalisoitunut osaksi arkea, jonka myötä he kokevat sen oikeutetuksi ja ansaituksi. He kuvaavat menettäneensä otteensa tilanteen hallinnasta ja vaikutusmahdollisuuksista oman elämänsä sisältöön.

Yhteiskunnallisesti parisuhdeväkivallan suorat ja välilliset vaikutukset ovat merkittäviä. Ne vaikuttavat heikentävästi uhrin psyykkiseen ja fyysiseen toimintakykyyn, jonka seurauksena myös työkyky heikkenee. Parisuhdeväkivallan uhrin oireilevat ja ovat sairauslomilla mielialan laskun, ahdistuksen sekä somaattisten vaivojen vuoksi. Terveystieteissä tilannetta saatetaan hoitaa lääkityksellä pitkään tuloksetta tilannesidonnaisuuden vuoksi, jota uhri ei tuo ilmi vastaanotolla. Sosiaalihuollon palveluissa asiakkaiden muiden ongelmien taustalla tai niiden aiheuttajana saattaa olla parisuhdeväkivalta, jota asiakas ei välttämättä tuo ilmi tapaamisella. Siksi halusin lähteä tutkimaan miten parisuhdeväkivalta ja sen tunnusmerkit tunnistetaan sosiaalityössä. Siitä huolimatta, että sosiaalityöntekijöitä työskentelee monissa eri sosiaali- ja terveydenhuollon toimipisteissä, jolloin heillä on suuri todennäköisyys kohdata parisuhdeväkivaltaa, niin heidän kyvystään tunnistaa ja arvioida tai puuttua parisuhdeväkivaltaan on vähän tietoa (Danis 2003, 177). Myös Piispan (2011, 15) mukaan väkivaltaongelma jää usein muiden ongelmien taustalle tai kokonaan käsittelemättä ja silloin väkivalta ei näy tilastoissa ja tiedoissa, joita asiakkaista kerätään, mikä taas heikentää perusteluja palveluiden tarpeille ja kehittämiselle. Tieteellisen tutkimuksen käytännön kannalta tavoitteena on tuottaa tietoa sosiaalityötä tekeville parisuhdeväkivallan tunnistamiseksi sekä huomion kiinnittämisestä parisuhdeväkivallan tunnistamisen tärkeyteen.

Tutkimusraporttini aluksi tarkastelen parisuhdeväkivaltaa käsitteenä, parisuhdeväkivallan ilmenemistä, parisuhdeväkivallan määritelmää ja oikeudellisia ulottuvuuksia. Kolmannessa luvussa käsittelem psykososiaalista työtettä parisuhdeväkivallan kanssa työskenneltäessä. Neljännessä luvussa kerron tutkimuksen tavoitteesta ja menetelmistä, sekä aineiston sisällöstä ja hausta. Viidennessä luvussa

esittelen tutkimuksen tulokset, jotka olen jakanut neljään alalukuun: sosiaalityössä kohdattavaan väkivaltaan, parisuhdeväkivallan tunnistamiseen ja tunnistamisen esteisiin sosiaalityössä, väkivaltatyöhön osana sosiaalityötä sekä parisuhdeväkivaltaan tunnistamisen edellytyksiin sosiaalityössä. Viimeisessä eli kuudennessa luvussa käsittelen tutkimuksen johtopäätöksiä, tutkimuksen rajoituksia, omaa oppimisprosessia sekä tarpeita jatkotutkimuksista.

2 NÄKÖKULMIA PARISUHDEVÄKIVALTAAN

Tarkastelen tutkimuksessa parisuhdeväkivallan tunnistamista sosiaalityössä sosiaalityön psykososiaalisen orientaation kautta. Valitsen psykososiaalisen lähestymistavan parisuhdeväkivallan kanssa työskentelyyn yleisesti viime aikoina käytetyn feminiinisen lähestymistavan sijasta, koska oman työkokemukseni pohjalta koen psykososiaalisen työtteen soveltuvan parisuhdeväkivallan parissa työskentelyyn ja halusin lähteä tutkimaan, miten psykososiaalinen lähestymistapa näkyy parisuhdeväkivallan tunnistamisessa sosiaalityössä aikaisemmissa tutkimuksissa. Psykososiaalista työskentelyä koskevassa kirjallisuudessa psykososiaalisen työskentelytavan kuvataan sopivan työskentelyyn asiakkaiden kanssa, joilla on haasteellisia ihmissuhteita, psyykkisiä oireita tai kriisitilanne. Käsittelen tätä tarkemmin luvussa kolme, tässä luvussa tarkastelen näkökulmia parisuhdeväkivaltaan.

Parisuhdeväkivalta käsitteenä on rajatumpi kuin lähisuhdeväkivalta tai perheväkivalta, joita useimmiten kuulee käytettävän arkikielessä, vaikka kyseessä olisikin parisuhdeväkivalta. Kun puhutaan lähisuhdeväkivallasta, sen yleisin muoto on parisuhteessa koettu naisiin kohdistuva väkivalta oman kumppanin toimesta omassa kodissa (Marttala 2011, 37). Suomessa puhutaan yleisesti parisuhdeväkivallan sijaan perheväkivallasta, joka Husson (2003) mukaan sopii hyvin suomalaiseen tasa-arvoajatteluun (Husso 2003 Marttalan 2011, 11 muk.). Perheväkivalta käsitteen käyttö voidaan tulkita parisuhteen vuorovaikutuksen ongelmana, josta vastuuta kantavat parisuhteen kummatkin osapuolet, vaikka todellisuudessa väkivaltaan tarvitaan vain yksi ihminen (Marttala 2011, 39).

TEPA-termipankki määrittelee parisuhteen kahden henkilön ihmissuhteeksi, jossa osapuolet ovat sitoutuneet juridisesti tai vapaamuotoisesti yhteiselämään. Avioliitto ja rekisteröity parisuhde ovat juridisesti vahvistettavia parisuhdemuotoja. Avoliitoksi kutsutaan vapaamuotoista juridisesti vahvistamatonta parisuhdetta, jossa osapuolet asuvat yhteisessä taloudessa. (TEPA-termipankki 2015.) Tässä tutkimuksessa parisuhteella tarkoitetaan avio- ja avoliitoissa eläviä sekä samaa, että eri sukupuolia olevia henkilöitä.

WHO:n julkaisemassa väkivalta ja terveys maailmassa- raportin mukaan parisuhdeväkivallan esiintyvyyttä ilmenee kaikkialla maailmassa, riippumatta uskonnosta, kulttuurista tai sosiaaliryhmästä. Raportin mukaan yleisintä parisuhdeväkivallassa on miesten naisiin kohdistama kaltoinkohtelu,

huolimatta siitä, että väkivaltaa esiintyy myös toisinpäin sekä samaa sukupuolta olevien suhteissa. (WHO 2002.)

Parisuhdeväkivalta on puolison, entisen puolison tai nykyisen tai entisen poikaystävänsä tai tyttöystävän harjoittamaa väkivaltaa (Siukola 2014; Wallace & Roberson 2016). Parisuhdeväkivaltaa esiintyy sekä heteroseksuaalisten että saman sukupuolta olevien parien keskuudessa. Se on usein toistuvaa ja sitä voi esiintyä sekä miehillä että naisilla, mutta kirjallisuuden mukaan heteroseksuaalisten tai samaa sukupuolta olevien parien naiset kärsivät paljon todennäköisemmin fyysisistä ja luultavasti psyykkisistä oireista parisuhdeväkivallan osalta kuin miehet. (Wallace & Roberson 2016, 49.)

Parisuhdeväkivalta on uhrille erityisen haavoittavaa, koska sitä esiintyy intiimissä ihmissuhteessa sellaisen henkilön osalta, jolta odotetaan rakkautta, huolenpitoa ja turvaa. Parisuhdeväkivallalle on luonteenomaista prosessinomaisuus ja raaistuminen. Suhteessa saattaa olla rauhallisia kausia, mutta väkivaltainen käytös ja uhkailu aktivoituvat ristiriitatilanteissa helposti uudestaan. Jatkuessaan parisuhdeväkivalta muuttuu usein rajummaksi ja seurauksiltaan vakavammaksi. Väkivalta voi myös muuttaa muotoaan muuttuen esimerkiksi rajusta fyysisestä väkivallasta henkiseksi piinaksi. (THL 2019.)

2.1 Parisuhdeväkivallan määrittely

WHO:n (2002) määritelmän mukaan parisuhdeväkivallalla tarkoitetaan:

Kaikkeä parisuhteessa tapahtuvaa käyttäytymistä, joka aiheuttaa fyysisistä, psyykkistä tai seksuaalista vahinkoa suhteen osapuolille. Tällaista käyttäytymistä ovat fyysiset aggressiiviset teot kuten läimäyttämisen, lyöminen, potkiminen ja hakkaaminen. Psykkinen väkivalta kuten pelottelu, jatkuva vähättely ja nöyryyttäminen. Sukupuoliyhteyteen pakottaminen ja muut seksuaaliset pakottamisen muodot sekä erilaiset kontrollointimuodot, kuten henkilön eristäminen perheestään ja ystävistään, heidän liikkumisensa valvominen ja tiedon tai avun saannin rajoittaminen. Kun samassa suhteessa ilmenee toistuvasti väkivaltaa, käytetään usein termiä ”battering”. (WHO 2002.)

Myös taloudellinen väkivalta ja vainoaminen ovat parisuhdeväkivallan muotoja. Parisuhdeväkivalta ei ole yhtenäinen ilmiö, vaan siinä esiintyy erilaisia muotoja, jotka vaihtelevat väkivallan keston, kontrolloinnin ja alistamisen muotojen mukaan ja siihen vaikuttaa myös väkivallan taustatekijät ja

parisuhdeväkivallan vaikutukset uhriin (Piispa 2011, 23). Parisuhdeväkivalta on vallan ja kontrollin väline, fyysisen väkivallan esiintyminen voi vaihdella (Marttala 2011, 43).

Johnsonin ja Ferraron mukaan parisuhdeväkivalta voidaan luokitella neljäksi erilaiseksi väkivallan muodoksi. Ne ovat tilanneväkivalta (common couple violence), lähisuhdeterrori (intimate terrorism), väkivaltainen vastarinta (violent resistance) sekä molemminpuoleinen väkivaltainen kontrolli (mutual violent control). Tilanneväkivallassa kummatkin osapuolet voivat käyttää satunnaisesti parisuhdeväkivaltaa toista kohtaan, siihen ei liity vakavaa väkivaltaa eikä se todennäköisesti lisääny ajan myötä. Lähisuhdeterrorismin taustalla on halu hallita kumppania yleisesti. Siihen liittyy henkistä ja fyysistä väkivaltaa sekä se muuttuu ajan myötä vakavammaksi. Väkivaltainen vastarinta on pääsääntöisesti naisten väkivaltaista puolustautumista puolison harjoittamaa väkivaltaa vastaan. Molemminpuoleinen väkivaltainen kontrolli on keskinäistä väkivaltaa ja kontrollointia. (Johnson & Ferraro 2000, 949–950.)

Parisuhdeväkivalta ilmenee useimmiten aluksi henkisenä väkivaltana, josta seurauksena on useimmiten fyysistä väkivaltaa. Henkiseksi väkivallaksi luokitellaan Marttalan (2011, 46) mukaan sekä sanallista että sanatonta vallan käyttöä, joka on esimerkiksi haukkumista, pelon luontia fyysisen väkivallan uhalla, kontrollointia, nöyryyttävää käytöstä sekä aiheetonta syyttämistä. Vallan epätasapaino parisuhteessa vahvistuu jokaisen väkivallan teon myötä, jolloin väkivallan tekijän valta asema vahvistuu ja näin saa parisuhdeväkivallan uhrin tuntemaan itsensä heikommaksi. Väkivalta useimmiten noudattaa kaavaa, joka ajan myötä syvenee ja tiivistyy. Marttalan (2011, 43) mukaan uhrin emotionaalinen riippuvuus tekijää kohtaan myös syvenee tämän myötä, kun väkivallan tekijä käyttää väkivaltaa ja väkivallan tekojen välissä osoittaa katumusta teoistansa sekä osoittaa hellyyttä ja lämpöä uhria kohtaan. Marttalan (2011, 43) sanoin:

Uhrin omanarvontunto on väkivallan tekijän kämmenellä: Hänellä on valta ja kyky saada uhri kokemaan mielialojensa ja käyttäytymisensä mukaan joko suurta helpotusta, iloa ja onnea tai syvää arvottomuutta. Väkivallan tekijän miellyttämällä ostetaan rakkautta ja hyväksyntää.

Näiden vaihtelevien ja ennakoimattomien kokemusten on todettu johtavan niin sanottuun traumaattiseen riippuvuuteen (mt., 43).

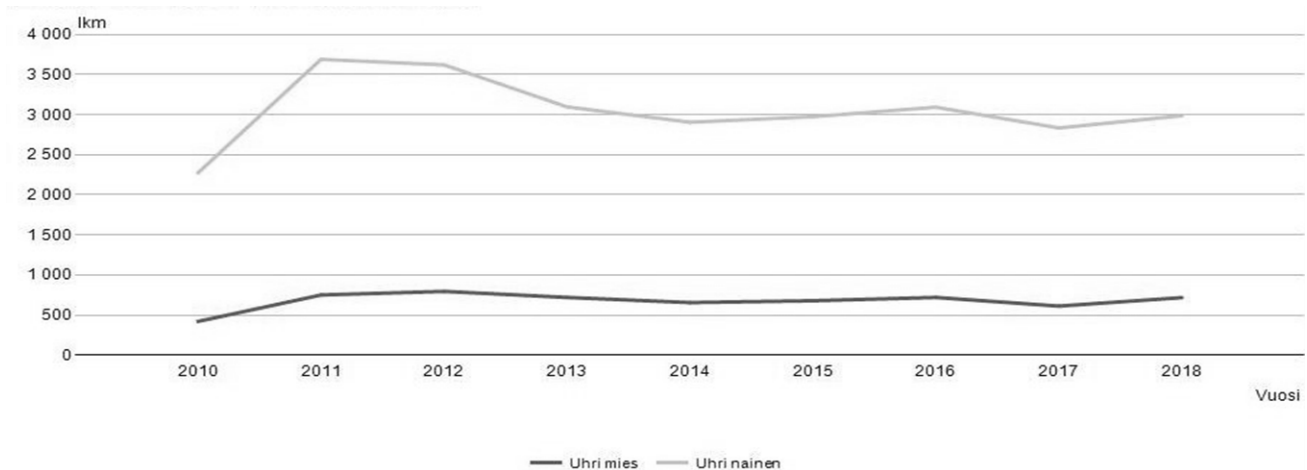
2.2 Parisuhdeväkivallan oikeudelliset ulottuvuudet

Aikaisemmassa luvussa käsiteltiin näkökulmia parisuhdeväkivaltaan sekä määriteltiin parisuhdeväkivaltaa. Parisuhdeväkivallan tutkimiseen on kiinnitetty viime vuosikymmeninä enemmän huomiota ja se on erotettu omaksi väkivallan muodoksi perhe- ja lähisuhdeväkivallasta. Tulkitsen, että tällä on ollut myös vaikutusta lainsäädäntöön ja lainsäädännöllä vaikutusta parisuhdeväkivallan rajatumpaan näkökulmaan.

Suomessa avioliitossa tehty raiskaus kriminalisoitiin vasta vuonna 1994 ja perheen sisäinen lähestymiskielto tuli voimaan vuonna 2005. Lain lähestymiskiellon 2 §:n mukaan lähestymiskielto voidaan määrätä, jos on perusteltu aihe olettaa, että henkilö, jota vastaan kieltoa pyydetään, tulisi tekemään itsensä uhatuksi tuntevan henkilön henkeen, terveyteen, vapauteen tai rauhaan kohdistuvan rikoksen tai muulla tavoin vakavasti häiritsemään tätä. Perheen sisäinen lähestymiskielto voidaan määrätä, jos henkilön, jota vastaan kieltoa pyydetään, uhkauksista, aiemmista rikoksista tai muusta käyttäytymisestä voidaan päätellä, että hän todennäköisesti tulisi tekemään itsensä uhatuksi tuntevan henkilön henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvan rikoksen, eikä kiellon määrääminen ole kohtuutonta ottaen huomioon uhkaavan rikoksen vakavuus, samassa asunnossa asuvien henkilöiden olosuhteet ja muut asiassa ilmenneet seikat. (Laki lähestymiskiellosta 898/1998.)

Kainulaisen ja Niemen mukaan parisuhdeväkivalta tulee vain harvoin poliisin tietoon ja silloinkin rikosprosessin tulokset voivat jäädä vähäisiksi. Myöskään oikeudellisilla toimijoilla ei ole ollut riittävästi herkkyyttä tunnistaa parisuhdeväkivallan erityispiirteitä tai dynamiikkaa. He kritisoivat myös sitä, että rikostunnusmerkistössä ei kiinnitetä huomiota väkivallan toistuvuuteen eikä osapuolten keskinäiseen suhteeseen. (Kainulainen & Niemi 2017, 114–118.)

Taulukossa 1 (alla) esitetään vuosina 2010–2018 poliisille rikoksena ilmoitettujen uhrien määrä sukupuolen mukaan, kun kyseessä on avo- tai aviopuolisoiden välinen väkivalta Tilastokeskuksen Rikos- ja pakkokeinotilastojen mukaan. (Rikos- ja pakkokeinotilasto, Tilastokeskus 2019). Tämän mukaan poliisiin tietoon tulleiden parisuhdeväkivallan uhriina on yleensä nainen. Vuoden 2011 alussa yleisen syytteen alaisiksi tulivat myös lievätkin vakivaltarikokset, joka näkyy tilastoissa parisuhdeväkivaltatapausten lisääntymisenä. Ja kuten usein lakimuutosten yhteydessä käy, ensin rikosilmoitukisa tehdään enemmän ja muutaman vuoden kuluttua ne palaavat lähelle lainmuutosta edeltävää tasoa, kuten myös parisuhdeväkivaltaa koskevia ilmoituksien kanssa on käynyt. (Piispa & Heiskanen 2017, 61.)

Taulukko 1. Poliisille rikoksina ilmoitettujen uhrien määrä sukupuolen mukaan avo- ja aviopuolisoiden välisen väkivallan osalta vuosina 2010–2018.

Istanbulin sopimus tuli voimaan kansainvälisesti 1.8.2014. Istanbulin sopimus koskee naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa. Sopimuksessa todetaan, että naiset ja tytöt ovat alttiimpia sukupuoleen perustuvalla väkivallalla ja että perheväkivalta kohdistuu suhteellisesti useammin naisiin kuin miehiin. Sopimuksen painopiste on selkeästi naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemisessä ja torjumisessa. Perheväkivallan osalta sopimusta sovelletaan kaikkiin perheväkivallan uhriin, myös miehiin. Sopimusosapuolten on osoitettava, että sillä on riittävät rahoitus- ja henkilövoimavarat sopimuksen täytäntöönpanemiseksi. Sopimus sisältää lukuisia määräyksiä väkivallan uhrien suojaamisesta sekä tuesta, avusta ja tukipalveluista uhreille. Lisäksi sopimuksessa määritellään sisällöllisiä vaatimuksia ja minimiehtoja kansalliselle lainsäädännölle, mikä edellyttää monien väkivallan muotojen määrittelemistä rangaistaviksi kansallisessa rikoslaissa. Eduskunta hyväksyi

25.2.2015 Istanbulin sopimuksen ja eduskunnan päätös sisälsi lausumat, joissa eduskunta edellyttää turvakotiverkostojen parantamista vastaamaan Euroopan neuvoston suosituksia sekä väkivallan uhrien palveluiden kehittämistä. Istanbulin sopimus tuli voimaan Suomessa 1.8.2015. (Nousiainen & Pentikäinen 2017, 47–50.)

2.3 Aikaisempaa tutkimustietoa parisuhdeväkivallasta Suomessa

Kuten Piispa (2011, 15) toteaa, parisuhdeväkivallan tutkiminen on haastavaa, sillä parisuhdeväkivalta tulee huonosti ilmi tilastoissa, tutkimuksissa ja viranomaiskäytännössä parisuhdeväkivaltaan liitetyn häpeän ja pelon vuoksi sekä asiakkaiden, että myös osittain työntekijöiden kykenemättömyyden vuoksi tunnistaa ja ottaa väkivaltaa puheeksi sekä puuttua siihen. Suomessa on aikaisemmin tutkittu parisuhdeväkivaltaa sekä heterosuhteissa, että samaa sukupuolta olevien suhteissa. Omien kokemusten mukaan aineistoa etsiessäni ja tutkimuksiin tutustuessani parisuhdeväkivaltaa on tutkittu sosiaali- ja terveydenhuollon alalla eniten naisiin kohdistuvasta näkökulmasta, mikä on luonnollista, koska tutkimusten ja tilastojen mukaan suurin osa parisuhdeväkivallasta on naisiin kohdistuvaa. Sosiaali- ja terveydenhuollon aloilla naisiin kohdistuvan parisuhdeväkivallan tutkimukset keskittyivät naisten kokemuksiin parisuhdeväkivallasta, avun hakemisesta, parisuhdeväkivallan seulonnasta äitiys- ja lastenneuvolassa ja parisuhdeväkivallasta irti pääsemisestä.

Yleisellä tasolla parisuhdeväkivaltaa on tutkittu ilmiönä, rikosoikeudellisesta ja sosiaalisesta näkökulmasta sekä ammattilaisten ajatuksina. Miehiin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta löytyi tutkimuksia miesten kokemuksista parisuhdeväkivallasta, avun hakeutumisesta ja työskentelystä miesten kanssa. Myös maahanmuuttajiin kohdistuvaa tutkimusta parisuhdeväkivallan osalta löytyi maahanmuuttajanaisiin kohdistuvana sekä maahanmuuttajamiesten kanssa tehtävästä ennaltaehkäisevästä työstä.

Parisuhdeväkivallan tunnistamisesta on tutkimuksia terveydenhuollon osalta maahanmuuttajanaisiin kohdistuvan parisuhdeväkivallan tunnistamisesta ja puheeksi ottamisesta sekä maahanmuuttajanaisten kokemuksia terveydenhuollossa parisuhdeväkivallan puheeksi ottamisesta ja myös parisuhdeväkivallan puheeksi ottamisesta lastenvalvojan luona. Varsinaista parisuhdeväkivallan tunnistamista koskevaa aineistoa en sosiaalityön alalta löytänyt, mutta on väitöskirjoja ja artikkeleita, joissa käsiteltiin myös parisuhdeväkivallan tunnistamista sosiaalityössä ja nämä tutkimukset olen valikoinut osaksi tutkimuksessani käytettävää aineistoa.

3 PSYKOSOSIAALINEN TYÖ SOSIAALITYÖN ORIENTAATIONA

Tutkimukseni tavoitteena on tarkastella sosiaalityötä psykososiaalisen orientaation näkökulmasta parisuhdeväkivallan parissa työskenneltäessä. Psykososiaalisen työn teoriatausta on irrallista ja täsmentymätöntä, siitä on useita eri määritelmiä, yhtä ainoaa määritelmää on vaikea löytää. Psykososiaalisen työn keskustelu on kantautunut 1980 – luvun puolivälistä Suomeen Ruotsista. Sosiaalityön oppihistoriassa psykososiaalinen työn on ollut mukana kauemmin. Amerikkalaisen case work-tradition klassisessa ajattelussa psykososiaalinen ajattelutapa on keskeinen käsite, josta psykososiaalinen työ on pitkälti johdettavissa. Psykososiaalisessa työssä korostuu sosiaalisten suhteiden merkitys, kokonaisuuden hahmottaminen sekä kokonaisuuden eri osien keskinäisten suhteiden analyysi. (Granfelt 1993, 177–186.) Myös Sipilän (1996, 224) mukaan psykososiaalinen työ on vaikeasti määriteltävissä, sillä työtavan tunnusmerkit eivät ole täyttyneet, vaikkakin psykososiaalista työtä on määritelty sen erottamisella psykoterapiasta. ”Erottamisen kriteereiksi on asetettu esimerkiksi psykoterapeuttisen työn ”syvyys” ja sen työskentely tiedostamattoman aineksen ja tuskan kanssa. Psykososiaalisessa työssä taas toimitaan minään tukien.” (Sipilä 1996, 225.)

Psykososiaalinen työ on sosiaalityön orientaatio, ei terapiamuoto, vaan työhön sisältyy terapeuttinen ulottuvuus, jota hyödynnetään asiakkaan elämäntilanteen muihin osa-alueisiin, kuten sosiaalisten suhteiden vaikuttamiseen (Granfelt 1993, 223). Laajimmillaan psykososiaalisen työn käsite on ymmärrettävissä ihmissuhdetyön perussuuntaukseksi, jolloin sitä voidaan nähdä kaikessa sellaisessa sosiaali- ja terveydenhuollon työssä, joissa työskennellään sosiaalisten ja psyykkisten kysymysten kanssa yksilöiden, erheiden ja ryhmien kanssa. Tarkemmin psykososiaalista orientaatiota voidaan ajatella näkyväksi yhden ammattikunnan suuntauksena, esimerkiksi psykososiaalisesta työstä sosiaalityön orientaationa. (Granfelt 1993, 177.)

Sipilän (1996, 24) mukaan psykososiaalista työtä voi hyödyntää työskennellessä asiakkaiden kanssa, joilla on haasteita päihteiden, väkivallan ja vaikeiden ihmissuhteiden kanssa sekä myös psyykkisissä häiriöissä ja kriisitilanteissa, sillä psykososiaalisen työtavan tavoitteena on asiakkaan psyykinen selviytyminen sekä asiakkaan toiminta- ja ajattelutapojen muuttuminen. Tämän vuoksi tulkitseen psykososiaalisen työtöiden soveltuvan parisuhdeväkivaltaa kokeneiden asiakkaiden kanssa työskentelyyn, jossa tavoitteena on tukea asiakasta psyykkisesti, sosiaalisesti sekä emotionaalisesti

selviytymään kokemuksista parisuhdeväkivallan osalta. Kuten aikaisemmin todettiin, parisuhdeväkivallan uhrien toiminta- ja ajattelumallit saattavat olla vääristyneitä parisuhdeväkivallan tekijän toimesta ja uhrin uskovat väkivaltaisen käyttäytymisen johtuvan heidän omasta toiminnastaan. Psykososiaalisen työtteen avulla voidaan tukea asiakasta asiakkaan halutessa auttamaan näkemään tilannetta ulkopuolelta ja sitä kautta muuttamaan asiakkaan ajattelu- ja toimintamalleja sekä suuntaamaan niitä tulevaisuuteen, jossa asiakas voi tuntea itse itsensä oman toiminnan ja ajattelun hallitsijana. Sipilä (1996, 226) kertoo psykososiaalisen työn tuesta asiakkaalle, josta ei kuitenkaan puutu kontrolli, joka on ominaista psykososiaaliselle työlle yhdessä asiakkaan tukemisen kanssa. Granfeltin (1993, 222) mukaan psykososiaalinen työskentely on ruohonjuuritason työtä, mutta sillä on myös yhteiskunnallista vaikuttamista, koska psykososiaalisessa työskentelyssä työskennellään asiakkaan virallisten ja epävirallisten sosiaalisten suhteiden kanssa, jotka ovat asiakkaan sen hetkisen elämäntilanteen keskiössä.

4 TUTKIMUKSEN TAVOITE JA MENETELMÄT

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa, miten parisuhdeväkivalta tunnistetaan sosiaalityössä ja miten voisi lisätä huomiota parisuhdeväkivallan tunnistamiseen. Tutkimuskysymykseksi muotoutui:

Miten parisuhdeväkivalta tunnistetaan sosiaalityössä?

Rajaan tutkimukseni koskemaan parisuhteessa eläviä täysi-ikäisiä ylittäneitä henkilöitä, jotka ovat tai ovat olleet parisuhdeväkivallan uhreja. Parisuhteella tutkimuksessa käsitetään avo- tai avioliitossa eläviä joko samaa tai eri sukupuolta olevia henkilöitä. Parisuhdeväkivalta on yksi lähisuhdeväkivallan muoto, mutta koska kysymyksessä on kirjallisuuskatsaus niin rajoitan tutkimuksen koskemaan parisuhdeväkivaltaa, sillä parisuhdeväkivalta itsessään sisältää jo monia eri väkivallan muotoja. Rajoitan tutkimukseni ulkopuolelle myös lastensuojelun ja lasten näkökulman aiheen laajuuden vuoksi sekä vain terveydenhuoltoa koskevan tutkimuksen. Näin ollen on mahdollisuus löytää tutkimuksen laajuuteen nähden luotettavampia ja tarkempia havaintoja koskien parisuhdeväkivallan tunnistamista sosiaalityössä. Tavoitteena on löytää myös tietoa siitä, miten parisuhdeväkivallan voisi tunnistaa paremmin sosiaalityössä, jotta tutkimuksen avulla tuotettua tietoa voisi paremmin hyödyntää myös käytännössä sosiaalialalla.

4.1 Aineisto

Tutkimuksessani käytän aineistona vertaisarvioituja kotimaisia ja kansainvälisiä artikkeleita, jotka on julkaistu vuonna 2000 tai sen jälkeen sekä myös väitöskirjoja. Alustavaa kirjallisuusainestoa keräsin marraskuun 2019 ja tammikuun 2020 välisenä aikana. Kirjallisuusaineiston hakeminen osoittautui haastavaksi ja jouduin suorittamaan uusintahakuja, koska alustavat kirjallisuusaineistot eivät vastanneet tutkimusaineistooni. Pelkästään sosiaalityötä ja parisuhdeväkivallan tunnistamiseen liittyvää aineistoa oli saatavilla rajausmääritelmilläni vähän. Suoritin tiedonhakuja Andor, Tunilib, sekä ProQuest tietokannoista. Suomenkielisinä hakusanoina olen käyttänyt *parisuhdeväkivalta / lähisuhdeväkivalta / henkinen väkivalta / fyysinen väkivalta ja tunnista*/sosiaali**. Englanninkielisinä hakusanoina käytin *social work ja intimate partner violence / marital violence / domestic violence / violence against the partner ja identify / recognize / recognition / character*. Rajasin tutkimusaineiston ulkopuolelle lastensuojeluun liittyvän kirjallisuuden aiheen laajuuden vuoksi, sekä vain terveydenhuoltoa koskevat aineistot.

Rajausten jälkeen tarkasteltavaksi jäi 24 abstraktia, joista tutkimuskysymyksen avulla rajasin tutkimuksen aineistoksi yhteensä seitsemän tutkimusta. Aineistoksi valikoitui kaksi suomalaista väitöskirjaa, joista Aune Flinckin väitöskirja on lääketieteellisen tiedekunnan väitöskirja ja Raija Lindqvistin väitöskirja on yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan väitöskirja. Lisäksi aineistoon valikoitui rajausten jälkeen yksi suomalainen ja neljä kansainvälistä artikkelia. Yksi tutkimuksista on kreikkalainen ja kaksi yhdysvaltalaisia. Lisäksi löysin yhden yhdysvaltalaisen artikkelin toisen artikkelin viittauksesta, joka vastasi tutkimusaineistolle asettamiani kriteereitä.

Osa aineistosta sijoittuu sosiaalityöhön terveydenhuollossa, joista olen pyrkinyt poimimaan vain sosiaalityötä koskevan osuuden. Aineiston tutkimukset käsittelevät sosiaalityöntekijöiden työskentelyä parisuhdeväkivallan parissa, naisten ja miesten parisuhdeväkivallan kokemuksia, sosiaalityöntekijöiden kykyä tunnistaa ja seuloa parisuhdeväkivaltaa, sosiaalityöntekijöiden ammatillisia käytäntöjä ja haasteita parisuhdeväkivallan osalta sekä parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten kokemuksia avun hakemisesta ja avun hakemisen esteistä. Väitöskirjat ovat kvalitatiivisia tutkimuksia, kreikkalainen artikkeli on toteutettu kvalitatiivisena ja asiakirjatutkimuksena, suomalainen artikkeli on kuvaileva kirjallisuuskatsaus ja yhdysvaltalaisista artikkeleista kaksi on kirjallisuuskatsauksia, yksi kyselytutkimus ja yksi on kvantitatiivinen, jossa on poikkileikkauksellinen lähestymistapa. Liitteestä 1 löytyy tarkemmat tiedot aineistosta ja sen sisällöstä.

Tutkimuksen aineistossa sosiaalityö sijoittuu sosiaalitoimistoon, terveydenhuoltoon ja kolmannelle sektorille. Sosiaalityö ja sosiaalityöntekijät näyttäytyvät aineistossa myös viranomaisena, auttajana, ammattilaisena ja väkivaltatyötä tekevänä. Neljä tutkimuksen aineiston tutkimuksista keskittyy naiseen kohdistuvaan parisuhdeväkivaltaan ja kolmessa muussa keskitytään parisuhdeväkivaltaan yleisesti. Ulkomaalaisessa tutkimuksessa parisuhdeväkivallasta käytetään käsitteenä *intimate partner violence*, *domestic violence* ja *abuse*.

4.2 Analyysi

Tutkimus on toteutettu laadullisena kirjallisuuskatsauksena. Kirjallisuuskatsauksessa käytettävä aineisto on selkeästi rajattua ja suppea, josta suoritetaan katsaus tarkkaan määriteltyyn aihepiiriin (Kallio 2006, 25). Tutkimuksen vaiheina on ollut aiheeseen tutustuminen, tutkimuskysymyksen määrittely, aineiston kokoaminen ja sen analysoiminen sekä synteesi ja näiden vaiheiden jälkeen perustelemine. Vaiheet eivät ole toteutuneet lineaarisesti, vaan eri vaiheita on ollut päällekkäin ja

välillä olen joutunut palaamaan taaksepäin, jotta pääsen eteenpäin. Myös Kallion (2006, 23) kuvaama spiraalimainen kuvio review-tutkimuksen vaiheista ja syklimäisyydestä vahvistaa tämän olevan normaalia käytäntöä laadullista review-tutkimusta tehtäessä. Artikkelinsa yhteenvedossaan Kallio toteaa laadullisen review – tutkimuksen olevan yhteiskuntatieteellinen lähestymistapa, jonka tavoitteena on luoda yleiskatsaus tiettyyn ongelmaan, aihepiiriin tai diskurssiin, jonka lopulliset tulokset ovat tutkijan itsensä perustelemia ja harkitsevia (mt., 26–27).

Analyysimenetelmänä olen käyttänyt teemoittelua, jonka avulla pyrin hahmottamaan keskeisiä aihepiirejä aineistosta. Teemoittelussa aineistosta voidaan esiin nostaa tutkimusongelmaa avaavia teemoja, joiden avulla voidaan vertailla eri teemojen esiintymistä ja ilmenemistä aineistossa. Onnistuakseen teemoittelu vaatii keskinäistä vuorovaikutusta teorian ja aineiston välillä. (Eskola & Suoranta 1998, 127.) Aineisto on pelkistetty läpikäymällä aineisto koodaamalla tutkimuskysymyksen avulla. Pelkistetty aineisto on luokiteltu, josta on etsitty sekä yhteneväisyyksiä, että eroavaisuuksia. Lisäksi aineistosta on huomioitu esiin nousseita ilmiöitä, jotka on yhdistetty teemoihin. Luokiteltu aineisto on abstrahoitu ja siitä on koottu synteetit, joiden avulla on pyritty löytämään olennaiset vastaukset tutkimuskysymykseen.

5 PARISUHDEVÄKIVALLAN TUNNISTAMINEN SOSIAALITYÖSSÄ

Tässä osiossa tarkastelen aineistosta esiin nousseita teemoja, joita olen tarkastellut tutkimuskysymyksen kannalta. Olen teemoitellut aineistosta esiin nousseet aiheet neljään pääteemaan, sosiaalityössä kohdattavaan väkivaltaan, parisuhdeväkivallan tunnistamiseen ja tunnistamisen esteisiin sosiaalityössä, sosiaalityöntekijöiden työskentelyyn parisuhdeväkivallan parissa sekä viimeisenä teemana käsittelen miten parisuhdeväkivallan voisi tunnistaa paremmin sosiaalityössä. Tavoitteena on, että tutkimuksen tuloksia pystyttäisiin hyödyntämään sosiaalityötä tekevien parissa huomion kiinnittämisestä parisuhdeväkivaltaan sekä parisuhdeväkivallan tunnistamiseksi.

5.1 Sosiaalityössä kohdattava väkivalta

Ensimmäisessä alaluvussa käsittelen sosiaalityössä kohdattavaa parisuhdeväkivaltaa sekä parisuhdeväkivallan asiakkaita ja parisuhdeväkivallan riskitekijöitä aineiston perusteella.

Perheessä tai parisuhteessa tapahtuvaa väkivaltaa voidaan kuvata monilla nimillä, yleisimmin Suomessa perheväkivallaksi (Lindqvist 2009, 22). Tutkimuksen tavoite on keskittyä parisuhdeväkivaltaan, josta aineistossa käytetään myös määritelmää perheväkivalta. Tulkitsen tämän myös parisuhdeväkivallaksi, mikäli sillä on tarkoitettu perheessä tapahtuvaa avo- tai aviopuolisoiden välistä väkivaltaa, joka ei ole kohdistunut lapsiin tai muihin perheen jäseniin. Lindqvistin (2009, 20) mukaan perheväkivalta ja lähisuhdeväkivalta ovat sosiaalityöntekijöille parisuhdeväkivaltaa tutumpia käsitteitä ammattikäytännön ja arkipäivän puheiden perusteella sekä myös sen vuoksi, että osaan sosiaalityöntekijöiden kohtaamiin tapauksiin liittyy myös lapset.

Parisuhdeväkivallan uhrit hakevat harvoin apua sosiaalitoimistosta. Sosiaalitoimistoon ja sosiaalityöntekijöiden luokse tuleminen koetaan vaikeaksi ennakkoluulojen ja käsitysten vuoksi sekä sosiaalityöhön liitetyn kontrollin ja vallankäytön vuoksi. (Lindqvist 2009, 148.) Lindqvistin (2009, 140) haastattelemat sosiaalityöntekijät kertoivat kohtaavansa useimmiten fyysistä väkivaltaa kokeneita naisia ja he ovat kokeneet sosiaalitoimistoon hakeutuvien väkivaltatapausten olevan vaikeimpia ja vaativimpia sekä tilanteiden olevan monesti akuutteja kriisitilanteita. Kaikki haastateltavat ovat kohdanneet työssään parisuhdeväkivaltaa, vaikkakin toimistojen välisiä eroja on. Toisaalta he ovat huomanneet, että mikäli kyseessä on fyysisiä vammoja, apua parisuhdeväkivaltaan haetaan helpommin terveydenhuollosta kuin

sosiaalitoimistosta. (Mt. 148, 152.) ”Avun hakeminen ja väkivallasta puhuminen on väkivallan kokijalle haastava päätös. Pitkään jatkunut väkivalta heikentää voimavaroja ja kykyä hakea apua.” (Kaittila 2017, 72.) Myös Towerin (2003, 480) mukaan parisuhdeväkivalta otetaan harvoin puheeksi oma-aloitteellisesti terveydenhuollossa työskentelevien sosiaalityöntekijöiden kanssa, toisaalta erityisesti juuri terveydenhuollossa työskentelevät sosiaalityöntekijät kohtaavat todennäköisesti parisuhdeväkivaltaa kokeneita. Raskauden ajan koettiin olevan ainutlaatuinen tilanne asiakkaalle parisuhdeväkivallan esiin tuomiseksi terveydenhuollon sosiaalityöntekijöille. (McMahon & Armstrong 2012, 9.)

Lindqvistin (2009, 149) useimmat haastateltavat sosiaalityöntekijät ovat kokeneet, että joskus parisuhdeväkivaltaa kokeneet tulevat sosiaalityöntekijän luokse hakeakseen apua oma-aloitteellisesti, mutta useimmiten kuitenkin muiden sosiaalityöntekijöiden kanssa asioitavien asioiden vuoksi. Asiakkaita ohjataan sosiaalityöntekijöiden luokse parisuhdeväkivallan osalta myös muiden toimijoiden puolesta, kuten poliisin, lääkärin, mielenterveystoimiston, turvakodin tai neuvolan toimesta. Myös avioerotilanteissa sekä lasten huolto ja tapaamissopimusten yhteydessä voidaan parisuhdeväkivalta tuoda ilmi sosiaalityöntekijälle. (Mt. 149–150.)

Parisuhdeväkivallan asiakkaat ja riskitekijät

Sosiaalityöntekijöiden kohtaamat parisuhdeväkivallan uhrit ja tekijät edustavat tulkintani mukaan poikkileikkausta kansakunnasta. Parisuhdeväkivaltaa esiintyy sosiaalityöntekijöiden käsityksen mukaan kaikissa sosioekonomisissa asemissa, etnisyyksissä sekä useissa eri ammattiryhmissä ja eri parisuhdemuodoissa (Lindqvist 2009; Tower 2003). Parisuhdeväkivalta ei ole muiden asioiden vuoksi sosiaalitoimistossa asioivien henkilöiden tai sosiaalisesti huono-osaisten ongelma (Lindqvist 2009, 141).

Papadakakin ym. (2013, 545) tutkimuksen mukaan, jossa selvitettiin myös parisuhdeväkivallan uhrien sosisodemografisia tekijöitä nousi esiin, että työttömät ja kotona työskentelevät naiset ovat vähemmän edustettuina parisuhdeväkivallan uhreina, mikä heidän mukaansa voi tarkoittaa, että taloudellinen riippuvuus voi olla esteenä parisuhdeväkivallan ilmi tuomiselle. Samassa tutkimuksessa huomattiin, että viranomaiset ovat vähemmän edustettuina parisuhdeväkivallan uhreina muihin ammatteihin verrattuna, minkä Papadakaki ym. (2013, 545) arvelivat johtuvan pelosta julkista ja sosiaalista leimautumista kohtaan virallisen dokumentoinnin myötä. Iän on osoitettu olevan riskitekijä parisuhdeväkivallan osalta myös kansainvälisen kirjallisuuden mukaan. Papadakakin ym. (2013, 545) tutkimuksen mukaan suurin osa parisuhdeväkivallasta kohdistui 18–47 vuotiaisiin ja heistä erityisesti 28–37 vuotiaisiin. Samassa

tutkimuksessa maahanmuuttajat ovat suurilta osin edustettuina parisuhdeväkivallan uhreissa. Lindqvistin (2019, 149) mukaan erokriisi voi myös olla laukaiseva tekijä parisuhdeväkivallalle.

5.2 Parisuhdeväkivallan tunnistaminen ja tunnistamisen esteet sosiaalityössä

Kuten edellisessä luvussa todettiin, aineiston perusteella parisuhdeväkivallan uhrien osalta on eräitä riskitekijöitä, jotka saattavat viitata parisuhdeväkivallan kokemuksiin. Kuitenkaan parisuhdeväkivallan kokeneita naisia ilman fyysisen väkivallan merkkejä on vaikea tunnistaa (Lindqvist 2009, 144). Fyysisen pahoinpitelyn jälkiä saatetaan peittää vaatetuksen ja meikkien avulla tai jäljet ovat voineet parantua, mikäli fyysisestä pahoinpitelystä on kulunut aikaa ennen sosiaalityöntekijän tapaamista. Naiset saattavat myös kieltää jälkien syntyneen fyysisen pahoinpitelyn seurauksena. Asiakkaan havainnoiminen monipuolisesti vaatii työntekijältä tarkkuutta, jotta työntekijä voi tunnistaa parisuhdeväkivallaltaan viittäviä merkkejä asiakkaassa ja asiakkaan puheissa. (Mt. 144–145.)

Sosiaalityöntekijöiden on vaikea tunnistaa parisuhdeväkivaltaa, jos asiakas itse ei ota asiaa puheeksi, ja siksi on tärkeä tunnistaa pienetkin vihjeet ja merkit parisuhdeväkivallasta (Lindqvist 2009, 144–152). Mikäli asiakkuus on pitkäaikainen, vaikkakin muissa asioissa, työntekijät oppivat tunnistamaan ja aavistamaan merkkejä parisuhdeväkivallasta. Työntekijä voi tunnistaa myös traumatisoitumisen merkkejä pitkään jatkuneen parisuhdeväkivallan osalta. (Mt. 144–145.) Kun otetaan huomioon parisuhdeväkivallan yleisyys ja sen seuraukset, sosiaalityöntekijöiden kykyä tunnistaa väkivalta ja puuttua siihen on haastavaa, mikäli asiakas itse ei halua tunnistaa väkivalta pääasialliseksi ongelmaksi (Danis 2003, 177). Towerin (2003, 485) tutkimuksen mukaan tutkimukseen osallistuneista sosiaalityöntekijöistä 91,9 % kertoi tunnistavansa parisuhdeväkivallan uhrin käytännössä ja 75,3% tunnistasi hyväksikäytön. Myös Lindqvistin tutkimuksen sosiaalityöntekijät ovat tunnistaneet toisinaan parisuhdeväkivallan uhreissa merkkejä hyväksikäytöstä (Lindqvist 2009, 145).

Lähes 82,3 % vastaajista on tunnistanut ainakin yhden parisuhdeväkivallan uhrin kuluneen vuoden aikana, vain 35,6 % vastaajista kysyi asiakkaalta aina tai lähes aina parisuhdeväkivallasta viimeisen kolmen kuukauden aikana ja 29,9% vastasi, että rutiininomaista kyselyä ei ole mahdollista suorittaa. (Tower 2003, 485.) Myöskään Danisin tutkimuksessa sosiaalityöntekijät eivät todennäköisesti yleisesti seuloneet parisuhdeväkivallan joka aikaisempia tai tämänhetkisiä kokemuksia, vaan ottivat parisuhdeväkivallan puheeksi vain, jos siitä on syntynyt työntekijälle epäily (Danis 2003, 181). Papadakakin ym. tutkimuksen asiakirjatutkimuksen osuudessa kävi ilmi parisuhdeväkivallan yleisyys

sairaalan sosiaalipalveluissa, jonka mukaan joka kolmas asiakas on kohdannut parisuhdeväkivaltaa. Tämä viittaa siihen, että parisuhdeväkivalta tunnistetaan usein ja myös kirjataan muiden esiinnoitettujen ongelmien kanssa. (Papadakaki 2013, 543.)

Kun parisuhdeväkivalta tulee esiin työntekijän aavistuksena ja tunnistamisena, työntekijät todennäköisesti kysyvät asiasta suoraan tai kierrellen ja väkivallan vakavuudesta tilanteen mukaan (Lindqvist 2009; Danis 2003). Erityisesti väkivallasta kysytään suoraan, jos asiakkaalla on näkyviä jälkiä fyysisestä pahoinpitelystä. Mikäli perheessä on lapsia, sosiaalityöntekijät todennäköisesti kysyvät mahdollisesta lapsiin kohdistuvasta väkivallasta tai lasten läsnäolosta parisuhdeväkivallan aikana (Lindqvist 2009; Danis 2003.) Lindqvistin mukaan silloin kun sosiaalityöntekijä ottaa väkivallan puheeksi asiakkaan kanssa ”nainen pääsee kertomaan tarinansa – padon takana se vaan odottaa, et kysy multa” (Lindqvist 2009, 147). Lindqvistin haastattelemat sosiaalityöntekijät kertoivat miten tunnistettuun parisuhdeväkivaltaan pitää reagoida välittömästi, varsinkin tilanteen ollessa akuutti. Asiakasta ei voi jättää yksin asian kanssa, vaan asiaan on puututtava aktiivisesti puheeksi ottamalla, oikea-aikaisesti ja kannustamalla asiakasta kertomaan tilanteestaan luottamuksellisesti. Sosiaalityöntekijöiden mielestä heidän velvollisuutenaan on ottaa parisuhdeväkivalta puheeksi ja käsiteltäväksi, mikä on tärkeää parisuhdeväkivallan tunnistamisen kannalta. Siksi työntekijöiden kyky ja uskallus parisuhdeväkivallan puheeksi ottamisesta ymmärtäen sekä avoimesti asiakkaan tilanne ja tunteet huomioden on tärkeää. Osa sosiaalityöntekijöistä myös tunnisti puheeksi ottamisen kehitettävänä taitona. (Lindqvist 2009, 145–150.)

Parisuhdeväkivalta ilmiönä ei ole uusi vaan sitä on ollut aina olemassa. Se miten sitä on määritelty ajan saatossa, näyttäytyi myös aineistossa. Lindqvistin tutkimuksessa sosiaalityöntekijät kertoivat perheväkivallan olemassa olosta, josta ei aikaisemmin ollut osattu kysyä eikä tiedetty miten sen kanssa toimia. He kertoivat, että viime vuosien aikana perheväkivallasta on osattu erottaa parisuhdeväkivalta sekä on tunnistettu sen vakavuus ja yleisyys, niin asiakkaiden, työntekijöiden, muiden viranomaisten ja kuntalaisten toimesta. Vasta viime vuosina parisuhdeväkivalta on sosiaalityöntekijöiden keskuudessa tunnistettu ongelmaksi, jolla on sosiaalisia ja terveydellisiä seurauksia. (Lindqvist 2009, 138–152.)

”Aikaisempien tutkimusten mukaan sosiaalityöntekijät eivät kyenneet tunnistamaan parisuhdeväkivaltaa kokeneita naisia tai heillä ei ole ollut toimintaohjeita parisuhdeväkivallan käsittelyyn” (Pagelow 1981, Danis 2003, 182 muk.) Parisuhdeväkivallan tunnistamisesta sosiaalityössä aineiston perusteella löytyi osittain ristiriitaisuuksia. Aineistossa nousi esiin myös tutkimusten tekemisen myötä sosiaalityöntekijöiden keskuudessa heidän toimintatapansa ja heidän työskentelynsä koskevia

kysymyksiä, joilla on vaikutuksia käytännön työhön, lisäksi tutkimukset lisäsivät sosiaalityöntekijöiden tietoa parisuhdeväkivallan tunnistamisesta (Danis 2003; Lindqvist 2009; Papadakaki ym. 2013). McMahonin & Armstrongin (2012, 15) tutkimuksen mukaan parisuhdeväkivallan yleisyys vaatii sosiaalityöntekijöitä aktiivisesti osallistumaan parisuhdeväkivallan tunnistamiseen, arviointiin, puuttumiseen sekä myös ehkäisyyn. Erityisesti terveydenhuollon sosiaalityöntekijöillä on ainutlaatuinen mahdollisuus toteuttaa näitä asiakkaan raskauden aikana. Danisin (2003, 182) tutkimuksen tulokset osoittavat kuinka sosiaalityöntekijöiden tietämys parisuhdeväkivallasta on lisääntynyt viimeisen 20 vuoden aikana, jonka vuoksi he käytännössä tunnistavat, osaavat arvioida ja puuttua parisuhdeväkivaltaan nykyään paremmin.

Tunnistamisen esteet

Lähdin tekemään tutkimusta parisuhdeväkivallan tunnistamisesta sosiaalityössä. Aineistoa analysoidessani esiin nousi myös viitteitä tunnistamisen esteistä ja haasteista, jotka tulkitsen esiin nostamisen arvoiseksi, sillä mikäli haasteet ja esteet parisuhdeväkivallan tunnistamisessa tuodaan esiin, ne tulevat todeksi ja niitä voidaan hyödyntää parisuhdeväkivallan tunnistamiseksi paremmin.

Sosiaalityöntekijöiden asenne parisuhdeväkivaltaa kohtaan nousi sekä Lindqvistin että Danisin tutkimuksissa. Työntekijöillä voi olla ääneen lausumattomia asenteita ja käsityksiä parisuhdeväkivallasta naisten asiana ja nämä voivat vaikuttaa siihen, miten työntekijä suhtautuu asiakkaaseen, joka on parisuhdeväkivallan uhri (Danis 2003; Lindqvist 2009). Näin jää tunnistamatta parisuhdeväkivallan moniulotteisuus, vaikkakin sosiaalityöntekijöillä on kokemusta parisuhdeväkivallan uhrien kanssa työskentelystä, riippumatta siitä missä he työskentelivät (Danis 2003, 187). Sosiaalityöntekijät eivät myöskään aina halua tai jaksaa nähdä merkkejä väkivallasta, tai ohittavat asiakkaan vihjaukset asiasta. Myös tilanteissa, joissa asiakas on toistuvasti joutunut parisuhdeväkivallan uhriksi, sosiaalityöntekijöiden kyynistyminen tai uskominen asiakkaan mahdollisuuteen tapaamisella ottaa apua vastaan ja tehdä yhteistyötä mahdollisen muutoksen vuoksi aiheuttaa ristiriitaisia tunteita työntekijöissä ja mahdollista väkivallasta aiheutuvan ongelman vähättelyä, johon ei jakseta enää puuttua. (Lindqvist 2009, 145–146). Työntekijöissä väkivallan aiheuttamien tunteiden tunnistamattomuus ja kohtaamattomuus vaikuttaa asiakkaan kanssa työskentelyyn, jolloin asiakkaan oma kokemus saattaa jäädä kuulematta ja työntekijä ohjaa asiakasta oletusten varassa (Flinck 2006, 124).

Danisin (2003, 189–190) mukaan aikaisemmissa tutkimuksissa sosiaalityön käytännöstä ja parisuhdeväkivaltaa kohdanneiden kokemuksistaan vuorovaikutussuhteestaan sosiaalityöntekijöiden

kanssa osoittivat, että sosiaalityöntekijät ovat vähätelleet asiakkaiden kokemuksia ja näin asettaneet asiakkaat kaksinkertaiseen häpeään. Sosiaalityöntekijät ovat syyllistäneet asiakkaita suhteesta lähtemisestä sekä syyllistäneet jos asiakkaat jäivät suhteeseen. Myös Lindqvistin (2009, 148) mukaan parisuhdeväkivallan uhrin voivat kokea kaksinkertaista häpeää, mikäli asiakas kokee parisuhdeväkivallan häpeälliseksi, eikä työntekijä uskalla kohdata asiakasta avoimesti parisuhdeväkivallan osalta.

Myös institutionaalisella tuella on vaikutusta parisuhdeväkivallan esteelliseen tunnistamiseen. Towerin (2003, 487) tutkimuksessa alle puolet (44,8%) vastaajista ilmoitti, että heidän toimipaikassaan on ohjeistukset väkivallan seulomista varten ja 32,8% mukaan toimipaikoissa on seulontaan liittyviä tarkistuslistoja tai muita paperisia muistutuksia. Myös käytettävissä olevilla tiloilla on vaikutusta ja sosiaalityöntekijät kokivat parisuhdeväkivallan arvioinnin haastavaksi tiloissa, joissa ei ole yksityisyyden suojaa (Papadakaki ym. 2013, 539). Lisäksi asiakirjatutkimus paljasti ongelmia parisuhdeväkivallan dokumentoinnin laadussa, sillä osassa parisuhdeväkivaltaan liittyvissä asiakirjoissa on paljon puuttuvaa tietoa. Papadakakin ym. mukaan on kuitenkin mahdollista, että osa parisuhdeväkivallan uhreista ei ole ollut halukkaita keskustelemaan asiasta sosiaalityöntekijän kanssa tai eivät ole halunneet tietoa parisuhdeväkivallasta kirjattuna omiin tietoihinsa. (Papadakaki ym. 2013, 544.)

Papadakakin ym. (2013, 539) tutkimuksessa suurin osa sosiaalityöntekijöistä ei ole vakuuttuneita sen hetkisestä tietämyksestään parisuhdeväkivallasta ja havaitsivat sen olleen este parisuhdeväkivallan tunnistamiseksi ja aikaisemmin kohdattujen parisuhdeväkivaltatapausten käsittelemiseksi. Lisäksi sosiaalityöntekijöiden kiire, yksin työskentely ja resurssien puute vaikuttavat työntekijöiden jaksamiseen puuttua parisuhdeväkivaltaan (Lindqvist 2009, 146). Väkivaltaan puuttumattomuus ja välinpitämättömyys parisuhdeväkivallan vakavuudelle on asiakkaalle kielteinen kokemus avun hakemisesta, joka voi estää jatkossa avun hakemisen ja antaa viestin työntekijältä väkivallan hyväksymisestä ja näin mahdollistaa sen jatkumisen (Kaittila 2017; Lindqvist 2009).

5.3 Väkivaltatyö osana sosiaalityötä

Kolmannessa aluvussa käsittelem väkivaltatyötä osana sosiaalityötä psykososiaalisesta näkökulmasta, aineiston perusteella esiin nousseista työntekijöiden omien väkivaltakokemusten vaikutuksista työskentelyyn sekä työntekijöiden toimintaa parisuhdeväkivallan tunnistamisen jälkeen.

”Ammatillisen auktoriteetin ja tieto-ohjauksen tulisi perustua asiakkaan kuulemiseen ja delegoituun vastuuseen, muuten vaarana on asiakkaan manipulointi. Parisuhdeväkivaltaa kokeneen asiakkaan kohdalla se saattaa merkitä autoritaarisesta parisuhteesta autoritaariseen hoitosuhteeseen siirtymistä” (Flinck 2006, 124.)

Aineiston perusteella tulkitsemme väkivaltatyön haastavana osa-alueena sosiaalityötä. Parisuhdeväkivaltaa kohdanneiden asiakkaiden palveluntarpeet ovat moninaiset ja Danisin (2003, 188) tutkimuksen mukaan 92% vastaajista on tunnistanut ammatillisen yhteyden parisuhdeväkivaltaa kohdanneiden kanssa työskentelyyn huolimatta siitä missä he työskentelivät. Parisuhdeväkivaltaa kohdanneiden kanssa työskentely ei ole vain erityispalveluiden osa-alue, vaan asia, joka koskettaa kaikkia sosiaalityöntekijöitä ja edellyttää heiltä perustietoa parisuhdeväkivaltaa kohdanneiden tunnistamiseksi, arvioimiseksi ja väkivaltaan puuttumiseksi (Danis 2003, 188). Väkivaltatyötä tehtäessä työntekijän on hyvä pohtia ja olla tietoinen omista arvoistaan, asenteistaan, työnsä tavoitteista ja menetelmistä sekä niiden vaikutuksista parisuhdeväkivaltaa kohdanneiden kanssa työskentelyyn (Flinck 2006, 124).

Psykososiaalisuus

Feminiinistä sosiaalityötä on käytetty parisuhdeväkivallan kanssa työskenneltäessä ja se nousi esiin myös aineistossa. Aineistossa viitattiin feminiiniseen analyysiin ja sen mahdollisuuksista parisuhdeväkivallan uhrien kanssa työskentelyssä. Danisin (2003, 190) mukaan feministisen analyysin puute, työntekijän haluttomuus tunnistaa itsensä feministiseksi sosiaalityöntekijäksi, feministisen sosiaalityön käytäntöjen omaksumisen puute ja mahdolliset henkilökohtaiset kokemukset parisuhdeväkivallasta ovat vaikuttaneet siihen, että sosiaalityöntekijöillä on kestänyt pitkään tunnistaa parisuhdeväkivalta ja vastata sen haasteisiin.

Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella parisuhdeväkivallan tunnistamista sosiaalityössä psykososiaalisen tuen kautta, mutta siitä nousi esiin vähemmän viitteitä. Seulonnan jälkeen aineistosta löytyi myös viitteitä psykososiaalisen työn mahdollisuuksista parisuhdeväkivallan kanssa työskenneltäessä. Kaittila (2017, 73) erittelee sosiaalityön professori Nyqvistin (2001) mukaan parisuhdeväkivallan auttamisväylät palvelujärjestelmässä psykososiaalisiin, terveydenhuollollisiin ja juridisiin osiin, joista psykososiaalinen taho on suurin sisältäen turvakodit, perheneuvolan, perheasiainneuvottelukeskukset sekä kunnan sosiaalitoimen (Nyqvist 2001 Kaittilan 2017, 73 muk.). Tulkitsemme psykososiaalisen työskentelytavan soveltuvan parisuhdeväkivaltaa kohdanneiden asiakkaiden kanssa työskentelyyn aineiston perusteella ilmenneen parisuhdeväkivallan moniulottuvuuden vuoksi,

joka vaikuttaa asiakkaaseen psyykkisesti, sosiaalisesti ja emotionaalisesti. Myös Papadakakin ym. (2013, 535) tutkimuksessa terveydenhuollon piirissä parisuhdeväkivaltaa kohdanneille terveydenhuollon sosiaalityöntekijöiden uskotaan olevan ainoa vaihtoehto parisuhdeväkivaltaa kokeneille ja heidän perheilleen, jotka sairaalassa olon aikana tarvitsevat neuvontaa, tukea ja apua psyykkisten, sosiaalisten tai emotionaalisten vaikeuksien vuoksi (Papadakaki 2013, 535). Myös Danisin (2003, 188) tutkimuksen mukaan psykososiaalisia haastattelutekniikoita voisi hyödyntää parisuhdeväkivallan yleisessä seulonnassa ja se olisi hyvä sisällyttää jo opetukseen.

Omien parisuhdeväkivaltakokemusten vaikutus

Aineistosta nousi esiin myös työntekijöiden omien parisuhdeväkivaltakokemusten vaikutus työskentelyyn parisuhdeväkivallan uhrien kanssa. Danisin tutkimuksen mukaan tutkimukseen osallistuneista vastaajista 57% on henkilökohtaisia kokemuksia parisuhdeväkivallasta, joka on huolestuttava määrä. Toisaalta ammatin sukupuolittuneisuuden vuoksi ei pitäisi olla yllättävää, että suurella osalla vastaajista on myös henkilökohtaisia kokemuksia parisuhdeväkivallasta. (Danis 2003, 188.) Myös Lindqvistin haastattelemat sosiaalityöntekijät arvelivat parisuhdeväkivallan yleisyyden vuoksi parisuhdeväkivallan koskettavan myös sosiaalityöntekijöitä. Eräs Lindqvistin haastattelemissa sosiaalityöntekijöistä kertoi omien väkivaltakokemusten myötä niiden vaikutuksista työskentelyyn. Sosiaalityöntekijät pitivät mahdollisten omien väkivaltakokemusten työstämistä tärkeänä, jotta työntekijä kykenee työskentelemään asianmukaisesti parisuhdeväkivallan uhrien kanssa. (Lindqvist 2009, 143–144.) Kun parisuhdeväkivallan yleisyys on tiedossa, on todennäköistä, että myös sosiaalityön opiskelijat ovat kokeneet parisuhdeväkivaltaa. Joten sosiaalityön opettajien olisi annettava opiskelijoille mahdollisuus turvallisesti pohtia väkivallan vaikutuksia heihin ja myös kokemusten vaikutuksia tuleviin käytännön harjoitteluihin ja työskentelyyn. (Danis 2003, 188).

Toiminta tunnistamisen jälkeen

Kun parisuhdeväkivalta on tunnistettu ja tullut ilmi, sosiaalityöntekijöiden tehtävänä on määritellä väkivallan vakavuus ja sen mukaiset käytettävissä olevat vaihtoehdot (Danis 2003, 184). ”Väkivaltaa kokeneen omat voimavarat saattavat olla lopussa, joten jatkoavun piiriin hakeutuminen ei saisi jäädä väkivallan uhrin oman aktiivisuuden varaan” (Kaittila 2017, 81). Seulonnan lisäksi sosiaalityöntekijöillä on mahdollisuus vaikuttaa parisuhdeväkivaltaan useilla muilla tavoilla kuten tehokkaiden palveluiden tarjoamisen avulla (McMahon & Armstrong 2012, 9). Danisin (2003, 184) tutkimuksen mukaan 90% vastaajista on kertonut ohjaavansa parisuhdeväkivaltaa kokeneita asiakkaita erityispalveluiden pariin,

joten sosiaalityöntekijät tunnistavat ja tietävät erityispalveluiden tarpeet ja yhteistyö erityispalveluiden kanssa on lisääntynyt ammatillisten suositusten kautta. Parisuhdeväkivaltaa kokeneita ohjataan nykyään todennäköisemmin turvakoteihin ja heille annetaan sosiaalityöntekijöiden toimesta neuvontaa ja tietoa siitä, että väkivalta ei ole heidän syytään ja että he eivät ansaitse väkivaltaista kohtelua. Valitettavasti vain 47% vastaajista on tehnyt asiakkaan kanssa henkilökohtaisen turvasuunnitelman. (Danis 2003, 185–190.)

5.4 Parisuhdeväkivallan tunnistamisen edellytykset

Viimeisessä alaluvussa tarkastelen aineiston perusteella sitä, mitkä ovat parisuhdeväkivallan tunnistamisen edellytykset ja miten parisuhdeväkivallan voisi tunnistaa paremmin.

”Väkivaltaa synnyttävien tekijöiden tunnistamiseksi tarvitaan lisätutkimusta parisuhteen solmimisen motiiveista, suhteeseen liittyvistä odotuksista sekä parisuhteen dynamiikasta, vuorovaikutuksesta ja puolisoiden ongelmanratkaisu- ja päätöksentekotavoista” (Flinck 2006, 127). Tulkitseen Flinckin lisätutkimuksesta esittämän tarpeen niin, että mikäli olisi lisää tietoa väkivaltaa synnyttävistä tekijöistä parisuhteessa myös parisuhdeväkivaltaa pystyttäisiin tunnistamaan, arvioimaan sekä ennaltaehkäisemään paremmin. Tutkimuksessa käytettävästä aineistosta nousi esiin tavoitteen mukaisesti tietoa siitä, miten parisuhdeväkivalta voitaisiin tunnistaa paremmin sosiaalityössä.

Työskentelytilalla ja -ympäristöllä on merkitystä, kun kohdataan asiakkaita. Parisuhdeväkivallan tunnistamiseksi ja puheeksi ottamista varten tarvitaan rauhallinen tila ilman ulkopuolisten läsnäoloa. Väkivalta on hyvä ottaa puheeksi vain asiakkaan kanssa yksityisesti, ilman sukulaisten, ystävien, puolison ja yli kaksi vuotiaiden lasten läsnäoloa (Kaittila 2017; Tower 2003.) Asiakas tulee kohdata kulttuurisensitiivisesti ja antaa asiakkaalle mahdollisuus keskustella omalla kielellä, joten ammatillista tulkkia on käytettävä tarvittaessa (Kaittila 2017; McMahon & Armstrong 2012; Tower 2003). Luottamuksen ja turvallisuuden luominen on ensiarvoisen tärkeää työskennellessä parisuhdeväkivaltaa kohdanneiden kanssa ja työntekijältä vaaditaan myötätuntoista jämäkkää työtettä ja rohkeutta kysyä väkivallasta, sillä väkivallan uhrille asiasta puhuminen on useimmiten vaikeaa, jolloin paikalla, tilanteella ja ilmapiirillä on vaikutusta asiakkaan halukkuuteen keskustella asiasta (Flinck 2006; Kaittila 2017; McMahon & Armstrong 2012).

On tärkeää kuunnella parisuhdeväkivaltaa kokeneen oma henkilökohtainen kokemus väkivallasta asiakasta tuomitsematta, vähättelemättä ja aidosti tarina hyväksymällä, työntekijänä tilanteesta ahdistumatta (Flinck 2006; Kaittila 2017). Myös asiakkaan ja asiakkaan läheisten turvallisuus on varmistettava, arvioitava asiakkaan toimintakyky sekä tarjottava asiakkaalle tietoa tukitoimista ja tarvittaessa ohjattava asiakas lääketieteellisiin tutkimuksiin ja oikeudellisiin prosesseihin, sekä kirjattava keskustelu huolellisesti (Kaittila 2017; McMahon & Armstrong 2012). Towerin (2003, 491) tutkimuksen mukaan institutionaalisten tukien läsnäolo tarkistuslistojen tai esitteiden muodossa voi vaikuttaa työntekijöiden käsityksiin parisuhdeväkivallan seulonnan ja tunnistamisen esteistä, joten Towerin havainnon mukaan seulonnan tarkistuslistat ja esitteet vaikuttavat työntekijöiden seulonnan tiheyteen sekä parisuhdeväkivallan tunnistamiseen. On myös tärkeää tunnistaa, että epäasianmukainen parisuhdeväkivallan seulonta voi asettaa parisuhdeväkivallan kokijat vaaraan (Tower 2012,480).

Aineistosta nousi esiin käytäntöjä ja ehdotuksia parisuhdeväkivallan tunnistamiseksi paremmin sosiaalityössä. Sosiaalityöntekijöiden yhteistyön lisääminen terveydenhuollon henkilöstön ja muiden toimijoiden, erityisesti parisuhdeväkivaltaan erikoistuneiden palveluiden kanssa voisi lisätä sosiaalityöntekijöiden kykyä reagoida, tunnistaa ja toimia paremmin parisuhdeväkivaltaa kohdanneiden kanssa (McMahon & Armstrong, 2012, 15). Sosiaalityöntekijöitä tulisi kouluttaa tunnistamaan ja arvioimaan parisuhdeväkivaltaa kaikissa muodoissa, jotta he pystyisivät hyödyntämään monipuolista tietotaitoa ja voisivat myös jakaa tietoa parisuhdeväkivallasta ja sen ennaltaehkäisystä parisuhdeväkivaltaa kokeneille, perheenjäsenille, yhteisöille ja myös terveydenhuollon ammattilaisille (McMahon & Armstrong 2012, 15). Jo sosiaalityön koulutuksessa olisi hyvä lisätä parisuhdeväkivallan kurssisisältö vaadittaviin perusopintoihin ja annettava opiskelijoille mahdollisuus käytännön harjoitteluun parisuhdeväkivaltaa kohdanneiden asiakkaiden parissa, sillä sosiaalityöntekijöistä 55% on kokenut, että heillä ei ole sosiaalityön koulutuksen myötä ammatillista valmiutta työskennellä parisuhdeväkivaltaa kohdanneiden kanssa ammatillisella työotteella (Danis 2003, 181–188).

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa, miten parisuhdeväkivalta tunnistetaan sosiaalityössä. Tutkimuksen perusteella parisuhdeväkivaltaa haetaan useimmiten apua tai se tulee ilmi fyysisten jälkien vuoksi terveydenhuollossa. Toisaalta kun tiedämme parisuhdeväkivallan sisältävän monia erilaisia muotoja fyysisen väkivallan lisäksi ja kun tiedämme ainakin osittain parisuhdeväkivallan yleisyyden, olisi ihme, mikäli parisuhdeväkivalta osa-alueena ei näkyisi sosiaalityössä. Ja kuten tutkimuksen aineistosta käy ilmi, niin suurin osa sosiaalityöntekijöistä on kohdannut parisuhdeväkivaltaa, riippumatta siitä missä toimipaikassa he työskentelivät. Sosiaalityössä kohdattava parisuhdeväkivalta on tutkimuksen mukaan kertaluonteista tai pitkään jatkunutta, usein saattaa olla myös akuutti kriisitilanne parisuhdeväkivallan suhteen.

Tutkimuksen mukaan parisuhdeväkivallan tunnistaminen on lisääntynyt tutkimuksessa käytetyn aineiston perusteella viimeisten vuosikymmenten aikana. Parisuhdeväkivalta ja sen seuraukset on tunnistettu erilliseksi ongelmaksi perhe- ja lähisuhdeväkivallasta. Aineiston perusteella parisuhdeväkivalta koetaan hyvin tunnistettavaksi, mutta parisuhdeväkivallasta kysytään harvoin ilman epäilystä, asiakkaalla näkyviä jälkiä fyysisestä pahoinpitelystä tai ilman asiakkaan itse asiaa ilmi tuomatta. Tutkimuksessa nousi esiin myös sosiaalityöntekijöiden esteitä parisuhdeväkivallan tunnistamiselle. Näitä ovat työntekijöiden asenne, tietämättömyys parisuhdeväkivallasta, kuormittuneisuus ja kyvyttömyys kohdata parisuhdeväkivaltaa. Myös työntekijöiden mahdollisilla omilla parisuhdeväkivallan kokemuksilla on vaikutusta työskentelyyn.

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa myös siitä, miten parisuhdeväkivallan voisi tunnistaa paremmin sosiaalityössä. Tutkimuksen perusteella tietoa parisuhdeväkivallasta ja parisuhdeväkivallan uhrien ja tekijöiden kohtaamisesta olisi hyvä lisätä sosiaalityön perusopintoihin. Jo ammatissa työskenteleville olisi hyvä suunnata koulutusta aiheesta, tehdä yhteistyötä parisuhdeväkivallan parissa toimivien erityispalveluiden parissa, sekä myös itse mahdollisesti kouluttaa muita toimijoita tunnistamaan parisuhdeväkivaltaa. Työympäristön osalta olisi oltava mahdollisuus rauhalliselle ja yksityisyyden suojaa kunnioittavalle tilalle asiakastapaamisille. Tarvittaessa olisi hyvä hyödyntää parityöskentelyä sekä käyttää työnohjausta raskaiden tilanteiden purkamiseksi. Jäin pohtimaan, olisiko parisuhdeväkivalta mahdollisuus ottaa rutiininomaisesti puheeksi esimerkiksi alkukartoituksen yhteydessä, jolloin muutenkin käydään läpi laajasti asiakkaan elämäntilanne. Psykososiaalista työotetta voisi hyödyntää paremmin parisuhdeväkivallan tunnistamisessa ja kohtaamisessa, sillä psykososiaalisen työotteen soveltuu

hyvin vaikeisiin ihmissuhteisiin, kriisitilanteisiin sekä psyykkisten oireiden kanssa työskentelyyn, jossa asiakkaan minä on toimijuuden keskiössä sosiaalisena, psyykkisenä sekä emotionaalisen kokonaisuutena, eli kaikilla osa-alueilla joihin parisuhdeväkivaltakokemukset vaikuttavat negatiivisesti. Parisuhdeväkivallan tunnistamiseksi on valmiiksi olemassa erilaisia kysely- ja seulontamenetelmiä, joita olisi mahdollisuus hyödyntää paremmin, sillä asiakkaat eivät edes itse välttämättä tiedosta olevansa parisuhdeväkivallan uhreja tai käyttäjiä.

Tutkimuksen rajoituksena on saatavilla olevan aineiston ajankohta, sillä osa aineistoon valikoituneista tutkimuksista on 2000-luvun alkupuolelta, joissa käytetty aineisto on peräisin 1970 – 2000 luvulta. Joten tutkimustieto ei ole aivan ajankohtaista. Toisaalta jo tutkimuksessa tuli ilmi parisuhdeväkivallan tunnistamisen lisääntyminen, jonka uskon lisääntyneen entisestään. Ainakin erityisiä seulontatyökaluja parisuhdeväkivallan tunnistamiseen ja toimintaan tunnistamisen jälkeen on kehitetty niin kansainvälisesti kuin Suomessakin 2000-luvulla.

Kandidaatintutkielman tekeminen on ollut isompi prosessi kuin aluksi ajattelin ja erityisesti tutkimusaineiston hankinta vei enemmän aikaa kuin olin suunnitellut. Prosessi on kuitenkin ollut mielenkiintoinen ja huomaamatta aineistoa etsiessä ja teoriaa tutkiessa olen usein harhautunut ”sivuraiteille”, koska saatavilla oleva tieto on ollut niin kiinnostavaa. Aiheeseen perehtyminen on lisännyt ammattitaitoani sosiaaliohjaaja ja usein olen huomannut pohtivani tutkimuksia lukiessani omia työskentelytapoja ja pohtinut asiakastapauksia, joissa olisin voinut hyödyntää saamaani tietoa. Lisäksi taitoni tiedonhaun ja tutkimuksen tekemiseen ovat kehittyneet. Tutkimuksen tekeminen on ollut kuin palapelin tekemistä, aluksi iso kasa paloja, joista on ollut vaikea hahmottaa kokonaiskuvaa, mutta pikkuhiljaa palat ovat löytäneet paikkansa, jos ei ihan kohdilleen, niin ainakin sinne päin.

Kuten aikaisemmin viittasin tutkimustulosten olevan mahdollisesti ajasta jäljessä, olisi hyvä saada parisuhdeväkivallan tunnistamisesta sosiaalityössä sekä sosiaalityön asiantuntijuuden mahdollisuuksista parisuhdeväkivallan kanssa työskenneltäessä lisää ajankohtaisempaa tutkimustietoa. Myös parisuhdeväkivaltaa kokeneiden asiakkaiden kokemuksia väkivaltatyöskentelystä sosiaalityössä olisi hyvä tutkia, jonka avulla olisi mahdollisuus kehittää sosiaalityötä sekä mahdollisesti myös sen opetusta parisuhdeväkivallan uhrien ja käyttäjien kohtaamisesta, sillä työskentely heidän kanssaan vaatii työntekijältä erityistä hienotunteisuutta, kohtaamisen taitoa ja ammatillista otetta. Myös psykososiaalisen työotteen mahdollisuuksia parisuhdeväkivallan kanssa työskenneltäessä olisi hyvä tutkia, jotta sitä pystyttäisiin hyödyntämään paremmin.

LÄHTEET

*Danis, Fran S (2003) Social work response to domestic violence: encouraging news from a new look. *Affilia; Journal of Women and Social Work* Vol. 18, (2), 177–191. <https://journals-sagepub-com.libproxy.tuni.fi/doi/pdf/10.1177/0886109903018002007>. Viitattu 3.2.2020.

Eskola, Jari & Suoranta Juha (1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

*Flinck, Aune (2006) Parisuhdeväkivalta naisen ja miehen kokemana Rikottu lemmenmarja. *Acta Electronica Universitatis Tamperensis* 548. Tampere: Juvenes Print. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/67636/951-44-6709-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 5.2.2020.

Granfelt, Riitta (1993) Psykososiaalinen orientaatio sosiaalityössä. Teoksessa Riitta Granfelt, Harri Jokiranta, Synnöve Karvinen, Aila-Leena Matthies & Anneli Pohjola (toim.) *Monisärmäinen sosiaalityö*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto. 175 – 228.

Husso, Marita (2003) *Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila*. Jyväskylä: Vastapaino.

Johnson, Michael P. & Ferraro, Kathleen J (2000) Research on Domestic Violence in the 1990s: Making Distinctions. *Journal of Marriage and the Family* 62(4), 948–963.

Kainulainen, Heini & Niemi, Johanna (2017) Parisuhdeväkivallan tunnistaminen rikosoikeudellisessa järjestelmässä. Teoksessa Johanna Niemi, Heini Kainulainen & Päivi Honkatukia (toim.) *Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma*. Tampere: Vastapaino, 113–127.

*Kaittä, Anniina (2017) Parisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset avun hakijana. Teoksessa Johanna Niemi, Heini Kainulainen & Päivi Honkatukia (toim.) *Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma*. Tampere: Vastapaino, 72–83.

Kallio, Tomi (2006) Laadullinen review – tutkimus metodina ja yhteiskuntatieteellisenä lähestymistapana. *Hallinnon tutkimus* 2, 18–28.

Laki lähestymiskiellosta (4.12.1998/898) Finlex <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980898>
Viitattu 5.1.2020.

*Lindqvist, Raija (2009) Parisuhdeväkivallan kohtaaminen maaseudun sosiaalityössä. University Library of Jyväskylä. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/19879/9789513935276.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
Viitattu 4.2.2020.

Marttala, Pia (2011) Parisuhdeväkivallan monet muodot. Teoksessa Riitta Hannus, Sirkku Mehtola, Luru Natunen & Auli Ojuri (toim.) Veitsen terällä. Ensi- ja turvakotiliiton raportti 13, 37–54.
https://issuu.com/ensi-jaturvakotienliitto/docs/veitsen_ter_II_naiseus_ja_parisuhd. Viitattu 7.1.2020.

*McMahon, Sarah & Armstrong, D'edra Y. (2012) Intimate Partner Violence during Pregnancy: Best Practices for Social Workers. Health & Social Work Vol 37, (1), 9–17. <https://search-proquest-com.libproxy.tuni.fi/docview/1033365775/fulltextPDF/B9239D62BFC640A4PQ/1?accountid=14242>.
Viitattu 2.2.2020.

Nousiainen, Kevät & Pentikäinen, Merja (2017) Naisiin kohdistuva väkivalta ihmisoikeuskysymyksenä. Teoksessa Johanna Niemi, Heini Kainulainen & Päivi Honkatukia (toim.) Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Vastapaino, 44–56.

Nyqvist, Leo (2001) Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos: prosessinarviointi parisuhdeväkivallasta ja turvakotien selviytymistä tukevasta asiakastyöstä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.

Pagelow, Mildred D. (1981) Woman-battering: Victims and their experiences. Beverly Hills, CA: Sage.

*Papadakaki, Maria & Kastrinaki, Eirini & Drakaki, Renanthi & Chliaoutakis, Joannes (2013) Managing intimate partner violence at the social services department of a Greek university hospital. Journal of Social Work Vol 13, (5), 533–549. <https://journals-sagepub-com.libproxy.tuni.fi/doi/pdf/10.1177/1468017311435445>. Viitattu 2.2.2020.

Piispa, Minna (2011) Parisuhdeväkivallan todellisuus. Teoksessa Riitta Hannus, Sirkku Mehtola, Luru Natunen & Auli Ojuri (toim.) Veitsen terällä. Ensi- ja turvakotiliiton raportti 13. https://issuu.com/ensijaturvakotienliitto/docs/veitsen_ter_II_naiseus_ja_parisuhd. Viitattu 7.1.2020.

Piispa, Minna & Heiskanen, Markku (2017) Sukupuoli ja väkivalta tilastoissa. Teoksessa Johanna Niemi, Heini Kainulainen & Päivi Honkatukia (toim.) Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Vastapaino, 57–70.

Sipilä, Jorma (1996) Sosiaalityön jäljillä. 2. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi

Siukola, Reetta (2014) Miten puutun lähisuhdeväkivaltaan? Esimerkkinä päihde- ja mielenterveystyö. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos opas 34.

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116080/THL_OPA2014_034_verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 16.12.2019.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Rikos- ja pakkokeinotilasto (2019) Helsinki: Tilastokeskus
http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_oik_rpk_uhri/?tablelist=true. Viitattu 4.1.2020.

TEPA-termipankki (2015) Erikoisalojen sanastojen ja sanakirjojen kokoelma – Sanastokeskus TSK.
<http://www.tsk.fi/tepa/fi/haku/parisuhde>. Viitattu 23.11.2019.

THL (2019) Lähisuhdeväkivalta. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/vakivallan-ehkaisy/lahisuhdevakivalta#Parisuhdev%C3%A4kivalta. Viitattu 23.11.2019.

*Tower, Leslie E. (2003) Domestic violence screening: Education and institutional support correlates. Journal of Social Work Education Vol 39, (3), 479–494. <https://search-proquest-com.libproxy.tuni.fi/socialservices/docview/209787274/fulltextPDF/157099CE635E4526PQ/1?accountid=14242>. Viitattu 7.2.2020.

Wallace, Harvey & Roberson, Cliff (2016) Family Violence: Legal, Medical, and Social Perspectives. New York : Routledge. 8. painos.
http://web.a.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/bmxIYmtfXzEyOTAyMjlfX0FO0?sid=00c18fec-f501-4bdf-a93f-c6426e34931e@sessionmgr4007&vid=7&format=EB&lpid=lp_Cover-2&rid=0

WHO (2002) Väkivalta ja terveys maailmassa.

https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/full_fi.pdf. Viitattu

23.11.2019.

Nimi, vuosi, osoite	Hakusanat	Tekijä/t	Avainsanat	Julkaisu. Sivumäärä. Aihe.
1. Parisuhdeväkivallan kohtaaminen maaseudun sosiaalityössä, 2009.	Parisuhdeväkivalt a AND sosiaalit*	Lindqvist, Raija.	Partner violence against women; rural social work; empowerment; power; violence; basic services; special services.	Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto. 259. Väitöskirjassa tarkastellaan maaseudun sosiaalityöntekijöiden työskentelyä naisiin kohdistuvan parisuhdeväkivallan kanssa. Toteutettu kvalitatiivisena tutkimuksena teemahaastattelemalla maaseudun sosiaalitoimistojen sosiaalityöntekijöitä.
2. Parisuhdeväkivalta miehen ja naisen kokemana, Rikottu lemменmarja, 2006.	Parisuhdeväkivalt a AND tunnist*	Flinck, Aune.	Parisuhdeväkivalt a; parisuhde; fenomenologia; kokemus; perhehoitotiede.	Väitöskirja, Tampereen yliopisto. 174. Väitöskirjassa kuvataan naisen ja miehen parisuhdeväkivallan kokemuksia sekä niiden merkityksiä kuvaava yleinen merkitysrakenne. Toteutettu kvalitatiivisena fenomenologisena tutkimuksena, aineistona 24 naisen ja 10 miehen avoimet haastattelut.
3. Parisuhdeväkivalta a kokeneet naiset avun hakijana, 2017.	Parisuhdeväkivalt a AND sosiaalit*	Kaittila, Anniina		Teoksessa Johanna Niemi, Heini Kainulainen & Päivi Honkatukia (toim.) Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. 12.

				Artikkelissa käsitellään kuvailevan kirjallisuuskatsauksen kautta länsimaissa 2000-luvun jälkeen julkaistua tutkimuskirjallisuutta parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten kokemuksista avun hakemisesta ja niiden esteistä.
4. Managing intimate partner violence at the social services department of a Greek university hospital, 2012.	Social work* OR social servic* AND marital violence OR domestic violence OR violence against the partner OR intimate partner violence AND recognize OR recognition OR character OR identify	Papadakaki, Maria; Kastrinaki, Eirini; Drakaki, Renanthi; Chliaoutakis, Joannes.	Social work; barriers; Greece; hospital; intimate partner violence; social services.	Journal of Social Work. 17. Artikkelissa käsitellään tutkimusta, jossa tutkittiin sairaalan sosiaalityöntekijöiden ammatillisia käytäntöjä ja tunnistamisen haasteita parisuhdeväkivallan osalta sekä parisuhdeväkivallan yleisyyttä ja parisuhdeväkivallan uhrien sosiodemografisia profiileja. Tutkimus on toteutettu kvalitatiivisena ja asiakirjatutkimuksena.
5. Social Work Response to Domestic Violence: Encouraging News From a New look, 2003.	Social work* OR social servic* AND marital violence OR domestic violence OR violence against the partner OR intimate partner violence AND recognize OR recognition OR character OR identify	Danis, Francis.	Domestic violence; social work; battered women; universal screening.	Affilia.15. Artikkelissa käsitellään tutkimusta sosiaalityöntekijöiden kyvystä tunnistaa perheväkivallan uhreja ja keinoista puuttua siihen. Perheväkivalta on määritelty tutkimuksessa parisuhteessa elävien

				aikuisten väliseksi henkiseksi-, fyysiseksi-, seksuaaliseksi- ja taloudelliseksi väkivallaksi. Tutkimus on toteutettu kyselyillä sosiaalityöntekijöille .
6. Intimate Partner Violence during Pregnancy: Best Practices for Social Workers. 2012.	Social work* OR social servic* AND marital violence OR domestic violence OR violence against the partner OR intimate partner violence AND recognize OR recognition OR character OR identify	McMahon, Sarah; Armstrong, D'edra Y.	Domestic violence; intimate partner violence; pregnancy; social work interventions; universal screening.	Health & Social Work. 9. Artikkelissa käsitellään kirjallisuuskatsauksen kautta Yhdysvaltalaisia tutkimuksia, joista etsittiin tietoa parisuhdeväkivallan ja raskauden interventiosta sekä niiden vaikutuksista ja laajuuksista sekä sosiaalityön ammatillisesta suhteesta parisuhdeväkivallan ja raskauden suhteen.
7. Domestic violence screening: Education and institutional support correlates. 2003.	Löydetty haettujen tutkimusten lähteestä.	Tower, Leslie E.		Journal of Social Work Education. 39. Artikkelissa tutkitaan osana laajempaa tutkimusta hypoteeseja: - korkeamman koulutustason sosiaalityöntekijät ilmoittaisivat vähemmän esteitä väkivallan seulonnalle - sosiaalityöntekijät, jotka ilmoittivat vähemmän esteitä väkivallan seulonnalle, seulovat sitä useammin. Hypoteesit on testattu

				poikkileikkauksella tutkimusaineistosta.